

*БЛАГОДАРНИЙ Андрій Миколайович
СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ Микола Павлович*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми. В умовах розвитку правової держави та громадянського суспільства в Україні одним із актуальних завдань реформування українського адміністративного права є втілення в життя належної та ефективної регламентації діяльності органів державної влади, зокрема, адміністративно-юрисдикційної діяльності посадових осіб правоохоронних органів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблемам дослідження змісту, характеру та особливостей гібридної війни присвячували свої праці такі вітчизняні та іноземні автори, як С. Корнієнко, А. Парубій, В. Черниш, Франк ван Каппен, Даніель Ласица, Джон Девіс, а також інші фахівці різних галузей знань. Питання правового регулювання адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів у своїх працях порушували такі науковці, як В. Авер'янов, С. Гусаров, А. Комзюк, М. Мельник, О. Нападистий, М. Павличенко, І. Романенко, О. Терещук та інші. Праці зазначених науковців переважно присвячені характеру гібридної війни або регламентації правового регулювання адміністративно-

юрисдикційної діяльності певних органів державної влади, наприклад, органів внутрішніх справ. Питання особливостей застосування заходів адміністративного примусу в умовах гібридної війни ще не дістали належної уваги. Враховуючи невирішені раніше частини загальної проблеми правового регулювання адміністративно-юрисдикційної діяльності органів державної влади, зазначимо, що новизна статті полягає в дослідженні питань правової регламентації застосування правоохоронними органами України заходів адміністративного припинення в умовах гібридної війни.

Метою статті є визначення особливостей застосування правоохоронними органами України заходів адміністративного припинення в умовах неоголошеної гібридної війни проти нашої держави.

Виклад основного матеріалу. У міжнародно-правових документах визначення терміна «гібридна війна» відсутнє. Такого поняття не існує й у Воєнній доктрині України – документі, що є національною системою керівних поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів [1].

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and state

У науковій літературі гібридна війна визначається як війна із поєднанням принципово різних типів і способів ведення війни, які скоординовано застосовуються задля досягнення спільних цілей [2; 3]. Типовими компонентами гібридної війни є використання:

- класичних прийомів ведення війни (із військовослужбовцями в уніформах, військовою технікою та ін.);
- нерегулярних збройних формувань (повстанців, терористів, партизан та ін.);
- таких типів війни і прийомів, як інформаційна і кібервійна [2–4].

За словами генерал-майора Франка ван Каппена, держава, яка веде гібридну війну, укладає оборудку з недержавними виконавцями – бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок із якими формально повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава робити не може, тому що будь-яка держава зобов'язана дотримуватися Женевської конвенції та Гаазької конвенції про закони сухопутної війни, домовленості з іншими країнами [4].

Така схема ведення війни надзвичайно складна для протидії, оскільки немає формальних підстав воювати з країною-агресором, яка лише неофіційно (але надактивно) підтримує бойовиків та терористів [5].

Одним з прикладів гібридної війни вважається лівансько-ізраїльський конфлікт 2006 року, в якому «Хізбалла» боролася із військово-сильнішим противником, – Ізраїлем із використанням класичних військо-

вих дій, нерегулярних збройних формувань та інформаційних методів ведення війни, завдавши Ізраїлю, на думку багатьох експертів, стратегічної поразки [2].

Іншим прикладом гібридної війни, у якій держава-агресор домовляється із недержавними виконавцями – групами місцевого населення та бойовиками, – зв'язок із якими вона формально цілковито заперечує, є диверсійна діяльність в Україні, розпочата у 2014 році [6]. Під час конфлікту невеликі групи іноземців організовували та координували озброєні загони із місцевого населення на Сході України, уникаючи прямого введення своїх військ через український кордон, що дозволяло їм частково обходити міжнародне право у галузі ведення війни [4].

Досягнути перемоги над противником у гібридній війні можливо лише за рахунок національного згуртування та мобілізації всього суспільства на боротьбу з підступним ворогом. Чіткими та скоординованими діями силових структур слід нейтралізувати та знешкодити терористичні та кримінальні угруповання, іноземні агентурні мережі та ресурсні бази агресора на території України. Лише поєднуючи і вдосконалюючи дві складові нашої боротьби – військово-силову та інформаційну, можна повернути тимчасово окупованим територіям мирне життя, безпеку і добробут під захистом Української держави [5].

Для обох складових гібридної війни, як військово-силової, так і інформаційної, дуже важливе вжиття заходів безпосереднього припинення

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

протиправної антиукраїнської діяльності, яка може мати ознаки як адміністративного правопорушення, так і злочину, а також бути діяннями душевнохворих та малолітніх осіб, які не підлягають юридичній відповідальності.

Метою застосування зазначених заходів є:

– припинення протиправної поведінки (адміністративних правопорушень, об'єктивно протиправних діянь, інколи, злочинів);

– створення необхідних умов для подальшого притягнення винної особи до відповідальності;

– усунення шкідливих наслідків протиправної поведінки [7, с. 144].

У науці адміністративного права заходи адміністративного припинення умовно прийнято поділяти на дві групи – загального та спеціального призначення.

Заходи припинення загального призначення, в свою чергу, поділяються на самостійні (оперативні) і заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення (допоміжні) [8, с. 127].

Найчастіше в сучасних умовах правоохоронними органами вживаються такі самостійні (або оперативні) заходи адміністративного припинення:

– вимога припинити протиправну поведінку;

– привід осіб, які ухиляються від явки до різних державних органів та установ;

– адміністративне затримання, не пов'язане із здійсненням провадження у справах про адміністративні правопорушення;

– зупинення транспортних засобів;

– заборона чи зупинення певних робіт або експлуатації різних об'єктів (зокрема, заборона експлуатації транспортних засобів);

– примусове повернення іноземців та осіб без громадянства;

– примусове видворення іноземців та осіб без громадянства [7, с. 144], а також такі заходи припинення спеціального призначення: фізичний вплив (сила), спеціальні засоби та вогнепальна зброя [8, с. 127].

Застосування зазначених заходів адміністративного примусу регламентується законами України «Про Службу безпеки України», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про Національну поліцію», КУпАП та іншими нормативно-правовими актами.

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення становлять особливу групу заходів адміністративного припинення, метою яких є не безпосереднє припинення правопорушень, а забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення [7, с. 128–129]. Основний нормативний акт, який регулює підстави і порядок застосування зазначених заходів, – це КУпАП. Відповідно до ст. 260 КУпАП у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and state

у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції [9].

У районі проведення АТО особливого значення набуває застосування заходів, регламентованих Законом України «Про боротьбу з тероризмом».

Вважаємо, що серед названих заходів адміністративного припинення для протидії деструктивним проявам в умовах гібридної війни найбільше значення мають такі заходи, як:

- перевірка документів, особистий огляд та огляд речей, транспортних засобів;
- затримання, не пов'язане із здійсненням провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- заборона іноземцям та особам без громадянства в'їзду на територію України;
- скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства (ОБГ) на території України;

- примусове видворення іноземців та ОБГ;

- застосування зброї та спеціальних засобів відповідно до законодавства України;

- затримання і доставляння в органи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до антитерористичної операції, або дії, пов'язані з несанкціонованою спробою проникнення в район проведення антитерористичної операції і перешкоджання її проведенню;

- перевірка у громадян і посадових осіб документів, що посвідчують особу, а в разі відсутності документів – затримання їх для встановлення особи;

- виведення громадян з окремих ділянок місцевості та об'єктів, відбуксирування транспортних засобів;

- входження (проникнення) в жилі та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать громадянам, під час припинення терористичного акту та при переслідуванні осіб, які підозрюються у вчиненні такого акту, на територію та в приміщення підприємств, установ і організацій, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю людей;

- проникнення на захопленій терористами об'єкт;

- фізичне затримання терористів;

- звільнення заручників;

- роззброювання та охорона осіб, затриманих під час проведення антитерористичної операції.

Висновки. З огляду на викладене слід зазначити, що типовими

Теоретико-методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

компонентами гібридної війни є використання:

– класичних прийомів ведення війни (із військовослужбовцями в уніформах, військовою технікою та ін.);

– нерегулярних збройних формувань (повстанців, терористів, партизан та ін.);

– таких типів війни і прийомів, як інформаційна і кібервійна.

Для обох складових гібридної війни, як військово-силової, так і інформаційної, дуже важливе вжиття заходів адміністративного припинення, спрямованих на боротьбу з антиукраїнською діяльністю. До основних заходів адміністративного припинення, які мають право застосовувати посадові особи правоохоронних

органів в сучасних умовах, відносяться такі заходи, як: вимога припинити протиправну поведінку; особистий огляд та огляд речей, транспортних засобів; затримання, не пов'язане із здійсненням провадження у справах про адміністративні правопорушення; заборона в'їзду на територію України; заходи, що відповідно до чинного законодавства здійснюються у районі проведення антитерористичної операції.

У подальшому основним напрямом наукових розвідок у вказаній сфері є удосконалення правової регламентації застосування заходів адміністративного примусу в умовах гібридної війни.

Список використаних джерел

1. Черниш В. Що відбувається на Сході України. Ще раз про термінологію [Електронний ресурс] / В. Черниш. – Режим доступу : <http://pravda.com.ua>.
2. Daniel T. Lasic. Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory – School of Advanced Military Studies, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nato.int/docu/review/2014/>.
3. John R. Davis Jr. Defeating Future Hybrid Threats // Military Review, September-October 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nato.int/docu/review/2014/>.
4. Корнієнко С. В Україні ведеться гібридна війна [Електронний ресурс] / С. Корнієнко. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua>.
5. Парубій А. Війна проти України і світу [Електронний ресурс] / А. Парубій. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua>.
6. Ukraine-Nato-crisis/Ukraine-crisis-war/EN/index.htm [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nato.int/docu/review/2014/>.
7. Адміністративне право України : підруч. / [А. М. Благодарний, Ю. П. Бурило, І. М. Гриненко та ін. ; за заг. ред. С. Д. Скулиша]. – К. : Наук.-вид. центр НА СБ України, 2012. – 560 с.
8. Адміністративне право України : підруч. : у 3 т. Т. 1 : Загальна частина / [А. М. Благодарний, Д. М. Лук'янець, А. В. Макаренко та ін.]. – К. : Нац. акад. СБУ, 2016. – 260 с.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.

Theoretical and methodological basis for ensuring information security of person, society and state

Рецензенти:

кандидат юридичних наук, доцент

В. Окіпнюк,

кандидат юридичних наук

І. Романенко

Анотація. В статті на основі аналізу норм діючого законодавства і наукової літератури визначаються які саме адміністративні заходи слід застосовувати в умовах гібридної війни для припинення правопорушень, а також розкриваються деякі особливості правової регламентації вказаних примусових заходів.

Ключові слова: гібридна війна, заходи адміністративного припинення.

Abstract. On the basis of analysis the current legislation norms and scientific resources the exact administrative measures to be taken in order to suppress offences in hybrid warfare context were defined in the article. Also, some peculiarities of legal regulating of mentioned enforcement measures have been disclosed.

Key words: hybrid warfare, administrative suppression measures.

УДК 355.4

ГОРОВИЙ Валерій Микитович

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ ЯК БОРОТЬБА ЗМІСТІВ

Постановка проблеми. Розвиток технологій інформаційного суспільства зумовлює зростаюче значення інформаційних впливів у застосуванні технологій гібридної війни, використовуваних Росією проти нашої держави. У зв'язку з цим актуалізується необхідність детального вивчення змістовної та організаційної еволюції російської пропаганди та забезпечення ефективного реагування на ці процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблематики, пов'язаної із вивченням реальних закономірностей розвитку українського суспільства на протидію дискредитуючим інформаційним вкидам в інформаційний простір України російських інформаційних технологій досліджуються в роботах академіка Е. Лібанової, працівників Інституту історії України, Інституту політичних і етнонаціональних досліджень